

A KÖZOKTATÁS SZAKMAI KONTROLLJA

A reform nyomán olyan szervezeti – irányítási – felelősségvállalási szerkezet alakult ki a lengyel közoktatásban, amelyen belül **egyensúlyba kerültek a központi, a fenntartói és a helyi döntési szintek**. A decentralizációval párhuzamosan azonban kiépült egy erős **központi kontrollt képviselő értékelési és felügyeleti rendszer**, amely egyrészt a tanulói, másrészt az iskolai teljesítmények rendszeres mérésén keresztül folyamatos visszajelzést tud szerezni az oktatás minőségéről, és a mért adatok alapján rövid időn belül be is tud avatkozni a folyamatokba.

A külső vizsgák rendszere és a vizsgaközpontok

Az alaptanterv implementálása során viszonylag **nagy szabadságot kaptak az intézmények** annak érdekében, hogy saját tantervük kialakítása során figyelembe vegyék a helyi sajátosságokat és igényeket. Az oktatási reform keretében kialakított külső vizsgarendszer ugyanakkor alkalmas eszköznek bizonyult ahhoz, hogy **a nemzeti szintű, közös központi elvárások e szabadság ellenére is teljesüljenek**. A közoktatás rendszeréhez ma négyféle standard vizsga tartozik.

A mindenki számára kötelező, egységes oktatás részeként a következő két ponton kerül sor központosított külső értékelésre:

- A hatéves **alapozó** iskolai szakasz lezárásakor, 13 éves korban, minden tanulói kitölt egy diagnosztikus célú, standardizált kompetenciamérő tesztet. A vizsgának nincs szelekciós funkciója, ám csak ennek birtokában lehet tovább lépni a felső tagozatra. A teszt célja a szülők és az iskola tájékoztatása arról, hogy milyen szintet értek el a tanulók az alaptantervben megfogalmazott elvárásokhoz képest az iskolai tanulmányok első hat évében. Ilyen mérésre először 2002-ben került sor.
- A hároméves **alsó középiskolai** képzés végén, 16 éves korban sorra kerülő központi vizsga már más jellegű. A tesztek három területen mérik a tanulók képességeit és ismereteit. 2002-től a társadalom- és természetismeret területén, és a 2008/2009. tanévtől kezdve már egy idegen nyelvből is. A teszt eredményei befolyásolják, hogy ki milyen a középiskolába léphet tovább.

A középfokú tanulmányok kétféle vizsgával zárhatók le. Ezek egyike felsőfokú oktatási intézménybe, másik típusa pedig a munkaerőpiac megfelelő szintjeire való belépésre jogosít.

- A felsőfokú tanulmányokra jogosító **érettségi vizsga (Matura)** két részből áll: egy külső szervezésű standardizált írásos tesztből, másrészt egy belső szóbeli vizsgából, amelynek feladatait az adott iskola tanárai állítják össze és értékelik. A jelenleg érvényes érettségi vizsgát 2005-ben vezették be, s azóta ez helyettesíti a felsőoktatási felvételi vizsgát is.
- **Szakmai képesítést eredményező vizsgát** az alapfokú szakiskolákban, a technikumokban és a felsőfokú szakképzést nyújtó (post secondary) iskolákban lehet tenni. Ezek írásbeli része azt a tudást és képességeket méri, amelyek valamilyen konkrét szakmai feladat, illetve üzleti tevékenység végzéséhez kötődnek. A vizsga gyakorlati részének keretében pedig azokról az általános képességekről kell számot adniuk a jelölteknek, amelyek az adott munkakör ellátásához szükségesek egy-egy munkahelyen belül.

A külső vizsgákat e célra létrehozott **8 regionális vizsgáztató központ** szervezi. A tesztek ezekben a vizsgaközpontokban állítják össze, és itt is értékelik ki az eredményeket. A közismereti tesztek tartalmi és pedagógiai szempontból egyaránt szorosan kapcsolódnak a nemzeti alaptanterv elvárásaihoz.

Az intézmények szakmai ellenőrzése

Az iskolák tevékenységét és az oktatás szakmai minőségét értékelő pedagógiai **felügyelet** szervezete és munkája **a tanügyigazgatás vajdasági szintjéhez**, a 16 nagy régióhoz **kapcsolódik**. A vizsgálati célok és eljárások szempontjából három – egymással gyakran összefonódó – típus különíthető el a felügyeleti tevékenységben: a szakmai **értékelés**, a **szupervízió** és a **támogatás**.

- A **szakfelügyelői értékelés** az iskolai munka minőségének több szempontú, komplex megítélését célozza. Kitüntetett területei a következők:
 - Az iskola teljesítménye a törvény által előírt alapfeladatok megvalósítása, a gyermekek oktatása, nevelése és gondozása terén.
 - Az iskolában zajló egyéb folyamatok.
 - Az iskola szerepe a helyi társadalomban, különös tekintettel a szülőkkel való együttműködésre.
 - Az intézmény irányítása.

A szakfelügyelői értékelést általában **több emberből álló munkacsoport** végzi, amelynek tagjait a vajdasági pedagógia felügyelő kéri fel a munkára – az e feladatra **felkészített szakértők** közül. Munkájuk helyszíni információk gyűjtésén és elemzésén alapul, amelynek végeredményeként, egy központilag kidolgozott **szempontrendszer szerint** részletes jelentéssel alátámasztva, **minősítik az intézmény szakmai munkáját**. A felügyelői testület jelentése az összes releváns követelmény teljesítését külön-külön vizsgálja és értékeli – erősen fókuszálva a megoldandó problémákra. Az értékelésen alapuló minősítés – A-tól E betűkkel jelölt kategóriákkal – ötféle szintre sorolhatja be a vizsgált intézményt. A szintek azt jelölik, hogy az adott iskola nagyon magas, magas, átlagos, alap vagy alacsony szinten teljesíti-e a tőle jogi és szakmai értelemben elvárt követelményeket.

Amennyiben a minősítés alacsony szintet állapít meg, a felügyelet utasítja az iskolát egy olyan – részletes feladatléírást és pontos határidőket tartalmazó – program kidolgozására, amelynek célja az észlelt minőségi problémák megoldása.

- A felügyeleti tevékenység másik fontos típusa a **szupervízió**. Ennek során azt vizsgálják, hogy az intézmény milyen szinten tett eleget valamilyen korábban előírt konkrét feladat megvalósításának.
- Az értékeléshez és a szupervízióhoz egyaránt társulhat a felügyelői szervezet részéről nyújtott **támogató tevékenység**, amelynek többféle célja lehet. Segítheti a pedagógiai értékelés előkészítését és az eredmények publikálását. Közvetíthet jó gyakorlatokat az intézmények felé saját problémáik sikeres megoldásának elősegítése érdekében. Szervezhet konzultációkat és vitákat az iskolák igazgatói számára, és célzottan is támogathat egyes iskolákat az értékelés eredményeinek felhasználásában a minőség fejlesztése érdekében.